

موضوع: ارز چند نرخی، راهکاری برای خروج از تلاطم‌های ارزی است؟

شماره: ۱۸۰

تاریخ: ۱۳۹۱/۰۵/۱۵

توضیح اجمالی:

طرح سه نرخی شدن ارز که از سوی برخی فعالان اقتصادی مطرح شد در نظر دارد تا کالاهای اساسی که جزو اولویت‌های وارداتی کشور هستند ارز با نرخ مرجع ۱۲۲۶ تومان، کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای (ارز حاصل از صادرات) ارز ۱۵۰۰ تومان و کالاهای لوکس ارز بازار آزاد (حدود ۱۹۰۰ تومان) دریافت کنند. سیستم چند نرخی ارز پدیده‌ای نیست که منحصر به اقتصاد ایران باشد. در بسیاری از کشورهای مختلف جهان، پدیدار شدن بازارهای موازی ارز و استفاده از نظام دوگانه و یا چندگانه‌ی نرخ ارز، به عنوان یک استراتژی برای مقابله با بحران تراز پرداخت‌ها و یا اجرای سیاست‌های حمایتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. بهره‌گیری از این استراتژی غالباً ناشی از وجود ضعف و مشکلات فراوان در ساختار اقتصادی و تراز پرداخت‌های خارجی است. بازارهای ارز موازی در کشورهای در حال توسعه معمولاً به علت کنترل معاملات ارزی و معاملات مربوط به حساب سرمایه به وجود می‌آید. در حال حاضر نظام چند نرخی ارزی به دلیل مشکلاتی چون

- شکل‌گیری نهاد های غیر رسمی و غیرقانونی برای مقابله با سیاست های ارزی حاکم؛
- افزایش تقاضا برای واردات برای بهره مندی از ارز ارزان؛
- جریان یافتن بخش زیادی از ارزهای دولتی در مسیر غیر قانونی؛
- ایجاد فاصله بین قیمت کالاهای داخلی و قیمت نسبی کالاها در عرصه بین المللی؛
- تخصیص نا کارآمد منابع و در نهایت کاهش بهره وری ؛
- تقویت روحیه سوداگری به جای ابتکار و تولید؛
- ایجاد رانتهای اقتصادی برای افراد سود جو و افزایش رانت و قاچاق کالا و ارز

در دنیا منسوخ شده است . چنین عواملی در کل جهان باعث شده کشورها به سوی ارز تک نرخی گام بردارند.

نکات کلیدی:

طرح ارایه شده بر اساس نگاه ورود و خروج کالا طراحی شده است حال آنکه کارکرد نرخ ارز محدود به ورود و خروج کالا نیست بلکه در زمینه های دیگر از جمله جایگزین پول در شرایط تورمی و یک متغیر تعیین کننده در انتظارات روانی است. نکته دیگر اینکه درجه بندی نرخ ارز برای دسته بندی کالاهای اولیه، واسطه و سرمایه‌ای خود محل مناقشه است و کنترل تخصیص ارز به این کالاها با توجه به تشدید فضای رانتهای می تواند به افزایش فساد منجر شود زیرا رانت نهفته در این سیستم به شدت بالا است. مجموع این عوامل باعث می‌شود که بسیاری از فعالان اقتصادی کارکرد غیرطبیعی را از ارز انتظار داشته باشند یعنی این احساس شکل بگیرد که می‌توانند از ارز به عنوان جایگزین پول داخلی در ترکیب دارایی‌های پس‌انداز خود استفاده کنند. به عبارتی شکاف ارزی ایجاد شده منجر به افزایش تقاضای سرمایه‌گذاری روی ارز و جایگزین شدن آن با پول ملی خواهد شد که این پدیده برای اقتصاد ایران پیامدهای زیان‌باری به دنبال دارد.

اما چه راهکارهایی در این زمینه قابل تصور است؟ کلیدی‌ترین متغیر برای پیش بینی تلاطم‌های ارزی در کشورهای مختلف « نسبت نقدینگی بر ذخایر ارزی بانک مرکزی » است افزایش حجم نقدینگی به همراه تاکید بانک مرکزی بر ثابت نگه داشتن نرخ ارز و به عبارت دیگر ناهماهنگی سیاست های پولی با سیاست ارزی کشور یکی از عوامل مهم تاثیرگذار بر تلاطم‌های اخیر در بازار ارز کشور است. به عبارت دیگر با رشد نقدینگی، تقاضای بالقوه برای خرید ارز زیاد می‌شود و اگر ذخیره ارزی بانک مرکزی برای پاسخگویی به این تقاضا کافی نباشد، با بحران ارزی روبه رو خواهیم شد لذا قبل از هر اقدامی باید برای توقف روند رشد نقدینگی در اقتصاد کشور اقدام شود.

عامل دیگر بالا رفتن انتظارات مربوط به نرخ ارز از نگاه عامه مردم و فعالان اقتصادی است که از عوامل اقتصادی و غیراقتصادی مختلف ناشی می‌شود و با سوداگری به تلاطم بازار ارز دامن می‌زند، لذا اتخاذ سیاست‌های مناسب پولی، بانکی و ارزی و مدیریت عوامل غیراقتصادی که روی انتظارات مردم در زمینه قیمت آتی ارز تاثیر می‌گذارد، بسیار مهم است.